

DIENSTVERLENING BIJ DE PROBATIE TE LEUVEN: VOORSTELLING EN EVALUATIE VAN EEN PROJECT*

Naar een wereld met minder gevangenis?

Dienstverlening of gemeenschapsdienst¹ is een straf of uitvoeringsmodaliteit van straf waarbij een aantal niet-betaalde arbeidsuren ten dienste van de gemeenschap worden opgelegd met de bedoeling bepaalde delinquenten te helpen bewust worden van het leed dat ze hebben veroorzaakt en hen de gelegenheid te bieden de schade enigszins te herstellen door een activiteit waaraan een symbolische betekenis gegeven wordt.

Voorontwerpen tot wijziging van het Strafwetboek en tot wijziging van de Probatielwet zijn ter studie. Geleidelijk aan worden ook middelen vrijgemaakt om het functioneren van de probatiediensten mogelijk te maken. Het ligt niet in de bedoeling daar nu op in te gaan.

Wel willen we hier een project voorstellen rond dienstverlening waarmee sinds 1985 te Leuven in het kader van de Probatielcommissie geëxperimenteerd en gewerkt wordt. 'Dienstverlening' wordt in dat project gehanteerd als een probatievoorwaarde, in het kader van de Wet van 29 juni 1964 betreffende de opschorting, het uitstel en de probatie. Ook in andere arrondissementen worden hoe langer hoe meer vonnissen met dienstverlening uitgesproken, ook voor zware feiten. We bereiken gaandeweg het Europees niveau.

Groot-Brittannië zette reeds in 1973 de stap naar humanisering van het strafrecht met de invoering van de 'Community Service Order'. De maatregel werd niet langer nadien ook in andere landen getest, positief bevonden en in het strafrecht vastgelegd.

In 1976 richtte de Raad van Europa, afdeling criminologie, volgende aanbeveling tot de lidstaten:

'(...) Examiner les avantages et plus particulièrement la possibilité accordée:
- au délinquant de purger sa sanction en rendant service à la communauté,
- à la communauté de contribuer activement à la résocialisation du délinquant en acceptant sa participation au travail bénévole'.²

Het thema werd in die Raad uitvoerig besproken op de '7e Conférence des Directeurs d'Administration Pénitentiaire'.³

* Het project 'Gemeenschapsdienst' is een idee van R. DECOUX, voorzitter van de Probatielcommissie te Leuven. De uitwerking en de registratie ervan ligt in handen van de probatieassistenten Lieve CELIS, Martine KETELSLEGGERS en Françoise SMETS. Het hier aangeboden artikel kwam tot stand op basis van teksten van Martine KETELSLEGGERS en van het afstudeerwerk *Alternatieve straffen in België* van Steven BLANCKAERT aan de Koninklijke Militaire school, 1991. Eindredactie: Lieve BAEYENS, e.a. inspecteur, Dienst Maatschappelijk Werk Strafrechtstoepassing.

1. Hierna verder 'dienstverlening' genoemd.

2. *Mesures Pénales de Substitution aux peines privatives de liberté*, Conseil de l'Europe, affaires criminelles, Strasbourg, 1976, p. 8.

3. 7e Conférence des Directeurs d'Administration Pénitentiaire, Conseil de l'Europe, Strasbourg, 1986.

Bij ons stelde Koninklijk Commissaris ter Hervorming van het Strafwetboek Robert LEGROS in zijn *Avant-Projet du Code Pénal* van 1985 dat men ook in België dient na te denken over een vernieuwing van het strafsysteem, en wel naar het voorbeeld van andere Europese landen waar dergelijke alternatieve straffen reeds gelden: Groot-Brittannië, Frankrijk, Nederland en Duitsland.⁴

I. Juridische basis

DE WET OP DE PROBATIE

1. De Wet van 29 juni 1964 betreffende de opschorting, het uitstel en de probatie heeft als doel een effectieve veroordeling en opsluiting te vermijden en is gebaseerd op de filosofie van de begeleiding: hulp bieden bij de problemen die aan de basis liggen van het delinquent gedrag.
2. De rechter beschikt in het kader van die wet over vier mogelijkheden:
 - de gewone opschorting van de uitspraak van de veroordeling;
 - de probatieopschorting van de uitspraak van de veroordeling;
 - de veroordeling met uitstel;
 - de veroordeling met probatie-uitstel.
3. De keuze van de maatregel hangt in de eerste plaats af van het gerechtelijk verleden van de verdachte en van de zwaarte van de uit te spreken straf.
4. Na de uitspraak van een probatiemaatregel, wordt de zaak verwezen naar de probatiecommissie die de verdere afhandeling van het dossier opneemt. Zij duidt de probatie-assistent aan en kijkt de psycho-sociale begeleiding en de naleving van de voorwaarden na.
5. Voorwaarden moeten efficiënt zijn. Zij worden opgelegd in functie van persoon, problemen en situatie. Ze kunnen aangepast en opgeschort worden, maar niet verzwaaard.

Voorwaarden zijn doelmatig indien:

 - ze inspelen op de problematiek van de probant;
 - ze positieve richtlijnen aangeven, eerder dan verbodsbepalingen;
 - de naleving ervan kan nagegaan worden;
 - de probant de zin ervan begrijpt en bereid is tot samenwerking in het kader van de maatschappelijke begeleiding.
6. Om in staat te zijn aangepaste probatievoorwaarden en een termijn voor de begeleiding op te leggen kunnen parketmagistraat, onderzoeksrechter en vonnisrechter een 'maatschappelijke enquête' aanvragen. Dit voorlichtingsrapport wordt opgemaakt door de probatie-assistent en het belicht de persoon van de ver-

4. LEGROS, R., *Avant-Projet du Code Pénal*, Ministerie van Justitie, *Belgisch Staatsblad*, 1985, p. 216

dachte en zijn situatie, het milieu waarin hij leeft, zijn problemen en de bekwaamheid om er aan te werken.

PROCEDURES BIJ DIENSTVERLENING

1. Het openbaar ministerie

Het Openbaar Ministerie kan een enquête aanvragen om naar de wenselijkheid van een dienstverlening te peilen en om concrete voorstellen te vragen.

De uitvoering van het vonnis kan worden nagetrokken vermits het O.M. vertegenwoordigd is in de probatiecommissie.

2. De rechter

De rechter kan een maatschappelijke enquête aanvragen. Hij is gemachtigd dienstverlening als probatievoorwaarde uit te spreken. De rechter bekrachtigt een voorgesteld project, wijzigt het of wijst het af en bepaalt het aantal te presteren uren.

Hij kan in zijn vonnis een vervangingsmaatregel voorzien voor het geval het 'contract' niet wordt nageleefd.

3. De advocaat

De raadsman onderzoekt of zijn cliënt met verrichten van dienstverlening gebaat is. Hij licht zijn cliënt in omtrent doel, draagwijdte en mogelijkheden van deze maatregel, omtrent de rol en functie van de probatiecommissie en van de probatie-assistent.

4. De probatiecommissie

De probatiecommissie behandelt een dossier van dienstverlening als een gewoon probatiedossier. Zij roept de toekomstige dienstverlener op om hem in te lichten aangaande de probatievoorwaarden, de in hem gestelde verwachtingen en om de reeds genomen initiatieven of voorstellen te bespreken. De evolutie van de dienstverlening wordt nagekeken aan de hand van verslagen.

5. De probatie-assistent

Bij gesprekken rond de maatschappelijke enquête stelt de probatie-assistent de zin en de betekenis van dienstverlening aan de kandidaat voor, weegt indicaties af, zoekt met hem naar een concrete opdracht en bespreekt de haalbaarheid ervan. Hij brengt hierover verslag uit bij de opdrachtgever.

Is het vonnis eenmaal uitgesproken door de rechtbank, dan kijkt hij de uitvoering van de gemaakte afspraken na en rapporteert erover bij de probatiecommissie.

CRITERIA VOOR HET OPSTARTEN VAN DIENSTVERLENING

1. Wat de dienstverlener betreft:

- hij moet rechteus voor een probatiemaatregel in aanmerking komen;
- inzicht hebben in het verkeerde van de feiten en een zekere vorm van spijt betonen;
- bereid zijn tot samenwerking in het kader van de psycho-sociale begeleiding zo die, op basis van het maatschappelijk onderzoek, wenselijk blijkt;
- beschikken over voldoende stabiliteit, (personen met verslavings- en psychiatrische problemen komen niet in aanmerking);
- gemotiveerd zijn, zodat men mag verwachten dat hij de dienstverlening tot een goed einde zal brengen.

2. Wat het delict betreft:

De aard van de feiten heeft in principe geen invloed op de mogelijkheid tot dienstverlening.

De dienst en de werkomstandigheden moeten echter van die aard zijn dat ze de kans op recidive niet verhogen. Bovendien moet de veiligheid van alle partijen kunnen gegarandeerd worden.

3. De dienstverleningsactiviteit:

De dienstverlener werkt als een vrijwilliger. Hij mag de plaats van een vaste arbeidskracht niet innemen: het moet telkens taken betreffen die anders toch zelden of nooit worden verricht. Best geschikt zijn dus diensten waar vooral vrijwilligers werken: milieuorganisaties, alfabetiseringsprojecten, welarediensten in zieken- en bejaardentehuizen ...

Het werk wordt geleverd in de vrije tijd: 's avonds, tijdens de weekeinden, in het verlof. Voor werklozen kunnen andere afspraken gemaakt worden, rekening houdend met de reglementering terzake en na overleg met de bevoegde diensten.

Vrijwilligerswerk kan niet uitgevoerd worden zonder een aangepaste verzekering. Het Ministerie van Justitie bestudeert de wijze waarop een dergelijke verzekering van de dienstverleningen geregeld moet worden. De bescherming van de privacy van de dienstverlener verdient alle aandacht. Op de diensten wordt alleen de verantwoordelijke voor het project ingelicht. Als vertrouwenspersoon is deze de gesprekspartner bij de aanvraag en de uitwerking van het dienstverlening, hij ziet toe op de concrete uitvoering van de gemaakte afspraken en maakt het evaluatieverslag.

II. Dienstverlening in de praktijk

VAN DENKEN NAAR DOEN

Vóór het begrip dienstverlening ingang vond bestond bij de Rechtbank te Leuven reeds geruime tijd de tendens om voorwaarden, bij opschorting of uitstel van een straf, te individualiseren en concreet uit te werken.

Op basis van positieve ervaringen met zinvolle vonnissen met voorwaarden aansluitend op de wereld van de probant kreeg de gedachte rond dienstverlening geleidelijk aan meer vorm.

Voorzitter DECOUX nam in 1985 het initiatief een project terzake op te zetten. De probatie-assistenten verkenden het terrein bij rechtbank, advocatuur, plaatselijke overheden, vrijwilligersorganisaties en diensten, media en ... cliënten. De probatiecommissie verleende steun, informatie en supervisie. Ze wou het project begeleiden en was bereid bij eventuele moeilijkheden niet onmiddellijk in te grijpen, maar aan te moedigen bij de afwerking.

DE AARD VAN DE ACTIVITEITEN

In de voorbereidingsperiode werd een lijst opgesteld van instellingen en diensten waar men vermoedelijk zinvolle activiteiten kon vinden. De organisaties werden aangeschreven, de bedoeling van het project werd uitgelegd en er werd om medewerking gevraagd. Een vijftigtal instituten reageerden en waren tot samenwerking bereid.

De tewerkstellingsmogelijkheden bleven niet beperkt tot gemeente- of stadsdiensten (onderhoudsdiensten, bejaardentehuizen, O.C.M.W., dienstencentra): ook privé-organisaties (alfabetiseringsdiensten, ziekenhuizen, jeugdhuisen, instellingen voor gehandicapten ...) toonden belangstelling.

De aangeboden taken bestonden uit onderhoudswerken zoals opruimen, schilderen, behangen en herstellen. Nu en dan meer specifieke opdrachten: les geven aan analfabeten, animatie van kinderen, bezigheidsterapie voor gehandicapten, merken en herstellen van fietsen, opknappen van verkeerslichten, inventariseren van een archief, vrijwilligerswerk bij het Rode Kruis of Caritas-werk. Ook het volgen van een cursus E.H.B.O. en daarover examen afleggen zou een frequent opgelegde voorwaarde worden.

In de praktijk werd de aangelegde lijst steeds minder geraadpleegd en trachtte men vooral voor iedere kandidaat een project-op-maat te vinden, aangepast aan zijn persoonlijke belangstelling en mogelijkheden en zonder al te grote verplaatsingsproblemen. Zoveel mogelijk werd bij dat zoeken ook rekening gehouden met de aard van de feiten.

Er werd een verzekering afgesloten met als verzekeringnemer de probatiecommissie, vertegenwoordigd door haar voorzitter die ook bemiddelde om de premie te laten betalen door een serviceclub.⁵

5. Het gaat om een verzekering burgerlijke aansprakelijkheid en ongevallen. Dit verzekeringssysteem werkt op basis van dagprestaties waarbij de premie achteraf wordt berekend, na opgave van het aantal dagprestaties. Voor organisaties die al met andere vrijwilligers werken stelt de verzekering geen problemen en worden de dienstverleningsvrijwilligers opgenomen in de reeds bestaande verzekering.

VOORSTELLING VAN DE DIENSTVERLENERS EN VAN DE DIENSTVERLENINGEN

Het project dienstverlening begon in de loop van 1985. Dat jaar werden 4 dienstverleningen uitgesproken op 75 nieuwe dossiers.

De in dit deel voorgestelde gegevens betreffen de periode 1986-1990.

Over een periode van vijf jaar bespreken we een groep van 81 dienstverleners, op een totaal van 467 nieuwe dossiers.

Geleidelijk aan wordt dienstverlening te Leuven in stijgende lijn uitgesproken. In 1991 werden 54 dienstverleningen uitgesproken op een totaal van 138 nieuwe dossiers. Voor 1992 komen we aan 121 dienstverleningen op een totaal van 285 nieuwe probatiedossiers.

1. Dienstverleningsdossiers in verhouding tot het aantal probatiedossiers

	1986	1987	1988	1989	1990
aantal dienstverleners	8	16	21	16	20
aantal nieuwe dossiers	59	76	133	118	81

In een eerste tabel vermelden we het aantal per jaar opgelegde dienstverleningen en vergelijken die met het aantal nieuwe probatiedossiers. De cijfers betreffen het aantal personen die een veroordeling tot dienstverlening uitgesproken kregen, ook diegenen die hun werk niet beëindigden.

2. De dienstverlener

Leeftijd en Geslacht op het ogenblik van de veroordeling

	<20 jaar	21-25 jaar	26-30 jaar	>30 jaar
Man	28	38	6	3
Vrouw	2	2	—	2
Totaal	30	40	6	5

70 op 81 dienstverleners zijn jonger dan 26 jaar. Alhoewel de delinquentenpopulatie algemeen groter is in de jongere leeftijdscategorieën zien we niettemin dat de rechter hier de jonge delinquenten een kans geeft door middel van het opleggen van dienstverlening. Slechts 6 van de 81 dienstverleners zijn vrouwen. Dit aantal lijkt parallel te lopen met het aantal vonnissen t.a.v. vrouwen in het gerechtelijk arrondissement.

Nationaliteit

Van de 81 personen in kwestie zijn 79 Belg, één is Duitser en één Hongaar.

Beroep / inkomen

arbeiders	33
studenten	27
bedienden, verpleegsters, ingenieurs	12
zelfstandigen	3
werklozen	3
zonder beroep en levend van bestaansminimum	3

Alle sociale en beroepscategorieën blijken in aanmerking te komen voor dienstverlening. Opvallend is echter het grote aantal arbeiders en studenten.

Milieu

Een groot deel van de dienstverleners – het gaat immers meestal om jongere mensen – zijn nog sterk verbonden met hun milieu van afkomst.

Het beroepsprofiel van die ouders ziet er als volgt uit:

<i>Beroep vader</i>	<i>Aantal</i>
niet gekend	2
arbeider	25
bediende	21
beroepsmilitair	5
zelfstandige	20
kader	10

Hoewel de arbeidersgezinnen het sterkst vertegenwoordigd zijn, zien we dat vanuit alle beroepscategorieën en milieus dienstverlening uitgevoerd wordt. Op 81 dienstverleners komen 64 uit een gezin waar beide ouders samenleven. Meestal gaat het om normaal functionerende gezinnen waar geen grote problemen of conflictsituaties bekend zijn.

Gerechtelijk verleden

74 personen hadden geen gerechtelijk verleden, 7 wel. We nemen aan dat het gerechtelijk verleden een groot gewicht heeft in de beslissing van de rechter en dat vooral 'first offenders' een kans krijgen. Anderzijds is het positief dat personen die wel een gerechtelijk verleden hebben niet a priori uitgesloten worden.

3. Feiten die aanleiding gaven tot het opleggen van dienstverlening

verkeersdelicten	41
feiten tegen goederen	27
feiten tegen personen	8
andere	5

Het valt op dat verkeersdelicten en misdrijven tegen goederen het hoogst scoren. Dit is wellicht niet toevallig, hoewel in principe geen misdrijf de toegang tot de dienstverlening onmogelijk maakt.

4. De duur van de dienstverlening

<i>aantal uren</i>	<i><20</i>	<i>21-40</i>	<i>41-60</i>	<i>61-80</i>	<i>81-100</i>	<i>>100</i>
<i>aantal</i>	1	42	19	3	—	4

Voor 69 dienstverleners werd de duur van de prestatie bepaald, in 12 gevallen werd de opdracht zelf gedefinieerd.

De tabel toont aan dat de meeste vrijwilligers tussen de 20 en de 60 uren dienstverlening leveren, wat vrij weinig is in vergelijking met het buitenland, waar het aantal uren schommelt tussen 40 en 240 uren. Toch kan een korte termijn even zinvol zijn als een lange. Een te lange termijn integendeel kan overbelastend werken. Te Leuven werd de duur aangepast aan de persoon en de situatie van de dienstverlener.

Vanuit deze ervaring pleiten wij voor omrekening in concrete situatietaal waarbij ook gekeken wordt naar de draagkracht en de draaglast van de dienstverlener en van zijn omgeving.⁶

5. Spreiding van dienstverlening

<i>spreiding van de dienst in maanden</i>	<i><6</i>	<i>6-12</i>	<i>13-18</i>	<i>19-24</i>	<i>>24</i>
	15	21	19	16	10
<i>probatietermijn</i>	<i>1 jaar</i>	<i>2 jaar</i>	<i>3 jaar</i>	<i>4 jaar</i>	<i>5 jaar</i>
<i>aantal gevallen</i>	1	4	57	5	14

Zoals het vonnis zo spoedig mogelijk op de feiten zou moeten volgen, zo zou ook de dienstverlening zo spoedig mogelijk na de uitspraak moeten beginnen. Hoe meer tijd er verloopt tussen beslissing en uitvoering, hoe meer de motivatie en de betekenis ervan verzwakken. De probatiecommissie en de probatie-assistenten dringen er daarom ook op aan zo vlug mogelijk te beginnen met de dienstverlening.

De dienst moet in elk geval voltooid zijn binnen de opgelegde probatietermijn (1 tot 5 jaar). De schemata tonen aan dat in het Leuvens project de dienstverleningen reeds lang vóór het einde van de probatietermijnen afgewerkt zijn. In het geval dat dienstverlening de enige probatievoorwaarde was, werd de probatiebegeleiding opgeschort.⁷ Wellicht zou het beter zijn de probatietermijn van meetaf aan te passen aan de tijd die nodig is voor de dienstverlening.

6. 240 uren betekenen een heel andere realiteit voor een jonge werkloze dan voor een full-time werknemer die als gezinshoofd tijdens de weekends gewoonlijk nog een aantal huishoudelijke activiteiten moet opnemen omdat b.v. ook de echtgenote een beroep uitoefent.

7. Zoals voorzien in art. 12 van de Wet van 29 juni 1964.

6. Mislukkingen

Rijzen er problemen in de uitvoering, dan onderzoeken de probatie-assistenten die problemen, ze confronteren de probant met de gemaakte afspraken en laten hem zo nodig opnieuw voor de probatiecommissie verschijnen. Bij een aanslepend niet-naleven van de voorwaarden zal de probatiecommissie de delinquent opnieuw naar de rechter verwijzen. Eenentachtig afspraken. Zes mislukkingen. Een dienstverlener maakte een aanvang met zijn opdracht, maar liet na 20 uur verstek gaan. De probleemgevallen werden door de probatiecommissie opnieuw aan de rechtbank voorgelegd. Het betrof telkens vrijwilligers die als risicogeveallen werden ingeschat.

7. Evaluatie

De dienstverlener wordt tijdens het verloop van de activiteiten door de contactpersoon en door de probatie-assistent 'gevolgd' en zo nodig begeleid of gestimuleerd. Op een speciaal formulier worden de arbeidsuren genoteerd en worden eventuele opmerkingen gesignaleerd. Bij het einde van de activiteiten bezorgt de vertrouwenspersoon de probatie-assistent een schriftelijke evaluatie met een globale indruk betreffende de persoon en zijn werk.

Meestal schrijven de dienstverleners ook zelf een beoordeling over hun werk. Hoewel deze zelfevaluatie geen verplichting is, wordt ze niettemin als zinvol ervaren en daarom meer en meer in de hand gewerkt.

Op basis van die beide evaluaties en van de eigen bevindingen maakt de probatie-assistent ten slotte de synthese van de dienstverlening onder vorm van het probatieverslag.

De praktijk leert ons dat het merendeel van de dienstverleners de probatiemaatregel als een ware confrontatie en bewustwording ervaren. Niet weinigen zeggen achteraf heel wat geleerd te hebben van de kans die ze kregen en grepen. Ook het vertrouwen dat hun gegeven werd maakte indruk. Nieuwe relaties, nieuwe communicaties en een meer bevrijdende vrijetijdsbesteding kregen vorm. Een aantal van de dienstverleners blijft trouwens nu, na de dienstverlening, nog verder meewerken in de instellingen en verenigingen.

Uittreksel uit nota's van de dienstverleners zelf

- 'Mij is het dienstwerk enorm meegevallen ...om die tweede kans, om dat besef ...'
- 'Hoeveel zinvoller dit werk dan een geldboete: je maakt je nuttig en je afkeer voor het gerecht wordt er niet nog meer door opgewekt ...'
- 'Ik was geraakt door de omstandigheden van mensen die in een home terecht komen en leerde verantwoordelijkheid opnemen ...'

en van de tewerkstellingsorganisaties:

- 'De persoon liet een goede indruk na, was behulpzaam en was geduldig met bejaarden, hij had een goed, direct en vlot contact met het team'

- 'Prima. De vrijwilliger was steeds stipt aanwezig, hij wist van aanpakken en afwerken en werd door iedereen geapprecieerd'
- 'Wij zijn blij dat door dit werk nu een punt kan worden gezet achter een zwarte periode veroorzaakt door een onbezonnen daad ...'.

III. Knelpunten, vragen en voorstellen vanuit het project dienstverlening Leuven

Op basis van registratie en van nadenken over de praktijk mogen wij nu, na verloop van tijd, een paar ideeën, knelpunten, vragen en voorstellen formuleren die, zo dunkt ons, belang kunnen hebben voor de verdere vormgeving van de dienstverlening en waarvoor wij de aandacht van het beleid en van de wetgever vragen.

1. De ervaring versterkt onze overtuiging dat dienstverlening zo vlug mogelijk op de feiten moet volgen, omwille van de zin die dan aan dienstverlening kan gegeven worden en omwille van de duurzaamheid van de motivatie. In de praktijk sleept de zaak echter niet zelden een jaar lang aan voordat de betrokkene voor een eerste keer voor de rechtbank verschijnt.

2. De ervaringen en evaluaties van de dienstverleners leren ons dat het van groot belang is te zoeken naar een zinvol verband tussen enerzijds persoonlijkheid, delict en situatie van de kandidaat en anderzijds de uit te voeren opdracht en de duur ervan. Dit kan door middel van het voorafgaand onderzoek.

3. Die maatschappelijke enquêtes worden – o.m. omwille van een gebrek aan personeel – niet altijd aangevraagd. Hierdoor verzwakt het zicht op de situatie van de kandidaat-dienstverlener, wat de kans op een mislukking van de dienstverlening vergroot.

4. Ook de tussentijdse en eindevaluaties worden, eveneens bij gebrek aan probatie-assistenten, wel eens verwaarloosd. Daardoor gaan een aantal zinvolle cliëntgesprekken inzake inzicht en bewustwording verloren. Dit brengt ook mee dat onze p.r. met de instellingen niet voldoende bijgehouden en verzorgd kunnen worden.

5. Instellingen en diensten zijn voor ons belangrijke en onmisbare partners want zij hebben begrepen waarover het bij dienstverlening gaat en zij voelen er zicht verantwoordelijk voor. Wij zijn hen daar dankbaar voor. Ook zij leren zoals wij uit tijd en ondervinding. Waar b.v. bij de start van het project de organisaties uitgebreide informatie wensten over de gepleegde feiten, stellen wij vast dat zij nu minder de delinquent in de dienstverlener zien, maar de mens die hij is. Daardoor neemt blijkbaar hun vraag naar informatie af.

6. Wat de rechtszekerheid van de dienstverlener betreft, blijft een probleem ten dele nog onopgelost: wat gebeurt er bij recidive ná het vervullen van de dienstverlening, maar ook nog tijdens de vastgelegde probatietermijn? Theoretisch wordt – wanneer de cliënt zich in die periode aan vrij zware feiten schuldig maakt – de probatie van rechtswege ingetrokken: de betrokkene kan voor het nieuwe feit én voor het voorafgaande worden gestraft.

Daartegenover staat echter dat hij aan zijn probatievoorwaarden voldaan heeft en dat zijn termijn dus logischerwijze als beëindigd kan worden beschouwd.

Kan de oplossing er wellicht in bestaan om de grenzen van de probatietermijn en van de dienstverleningstermijn te laten samenvallen? In de praktijk houdt de

probatiecommissie zich bij artikel 17 van de Wet betreffende de opschorting, het uitstel en de probatie, dat voorschrijft om in geval van recidive een verslag te vragen aan de probatiecommissie en dat stelt dat de rechter niet zonder dat advies beslist.

7. Ten slotte pleiten wij voor een verruiming van de toepassingsmodaliteiten voor probatie, o.m. om een groter aantal delinquenten in aanmerking te laten komen voor dienstverlening.⁸

TO SHED THE LABELS ...

'The Community Service Order enables the offender to demonstrate to himself and to others often for the first time in his life that he can be value to his fellow citizens and that he can shed the labels of deviant, inadequate, or dangerous'.⁹

Mensen een kans geven en hen vragen zich ten dienste van de gemeenschap te stellen om zodoende de aangerichte schade enigermate goed te maken, houdt geen bedreiging voor de veiligheid van de burger in. Integendeel. Die burger krijgt meer begrip voor delinquentie en voor de delinquent mens en helpt hem wanneer hij zijn fout wil herstellen. Dat spreekt uit de evaluaties van dit project en dat bewijzen ook experimenten met 'alternatieve straffen' aan jeugdrechtbanken in ons land, evenzeer als de ervaringen in het buitenland.

Bij dienstverlening valt het accent niet op sanctioneren maar op resocialiseren, op leren verantwoordelijkheid dragen, op zich beter integreren in de samenleving.

Investeren in alternatieven – en in personeel om deze alternatieven uit te werken – rendeert veel meer dan opsluiten, ook op lange termijn. En bovendien voorkomt het de neveneffecten die een gevangenisstraf steeds veroorzaakt, ook voor de familie.

Het Leuvens project Dienstverlening met volwassenen bewijst dat een alternatieve aanpak de moeite loont omwille van de herstel-gedachte, van de bewustwording en omwille het verminderen van de kans op recidive. Dienstverlening maakt niet, zoals gevangenisstraffen, nog kleiner, maar groter en méér mens.

8. Art. 3 en 8, art. 13 en 14 over de herroeping.

9. DODGE, C.R., *A World without prisons*, in *Lexington Books*, Toronto, 1979, p. 120.